

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 14. maj 2009
Kontor: Lovteknikkontoret
Sagsnr.: 2008-776/16-0007
Dok.: LVM40546

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 53 vedrørende forslag til lov om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love (Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.) (L 105), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 7. maj 2009.

Brian Mikkelsen

/

Jens-Christian Bülow

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 53 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love (Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.) (L 105):

”Der har i forbindelse med lovforslaget om tvangsadoptioner været megen debat blandt organisationer, der arbejder med udsatte børn og unge om konsekvenserne af dette lovforslag. Lovforslaget er i den forbindelse blevet beskrevet som en udvej for kommunerne til at spare penge. Der er samtidig blevet givet udtryk for angst for, at dette lovforslag vil betyde, at kommunerne fremover vil vælge tvangsadoption fremfor eventuelt tvangsfjernelse af barnet. Endelig er der udbredt bekymring for, at forældre ikke vil henvende sig til kommunen, hvis de oplever, at deres liv er svært håndterbart, og at de derfor ikke – for tiden – kan magte deres barn. De vil derfor unddrage sig kontakten med de kommunale myndigheder, fordi de frygter at miste deres barn ved en tvangsadoption.

Spørgeren finder det vigtigt, at dette lovforslag ikke undergraver det arbejde, der gøres i kommunerne for, at sikre at servicelovens regler om udsatte børn og unge overholdes og fortsat udvikles ud fra et mål om, at disse børn og unge skal have den fornødne og rigtige støtte og hjælp – enten i form af anbringelse eller anden form for særlig støtte.

I forbindelse med behandlingen af lovforslaget i Retsudvalget er det stillet en stribe spørgsmål, som på forskellig vis kredser om dette tema.

På den baggrund ønskes en sammenfattende og overskuelig redegørelse for de centrale elementer i de mange svar, som understreger, at det på ingen måde er tanken, at dette lovforslag skal erstatte det sociale arbejde med at hjælpe udsatte familier og børn.”

Svar:

Det kan indledningsvis oplyses, at adoption uden samtykke efter lovforslaget kun kan ske i de særlige tilfælde, hvor væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Ved adoption uden samtykke af børn under 1 år og ved adoption uden samtykke af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, er det desuden en betingelse, at forældrene varigt er uden forældreverne. For børn under 1 år er det endvidere en betingelse, at forældrene heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Det er efter lovforslaget herudover en betingelse, at servicelovens bestemmelser for tvangsfjernelse af børn skal være opfyldt, før en sag om bortadoption uden samtykke efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, kan indledes.

Der indføres således alene adgang til adoption uden samtykke, i det omfang de nævnte strenge betingelser er opfyldt.

I den følgende besvarelse gives en sammenfattende redegørelse for en række af de emner, der er omtalt i besvarelsen af de spørgsmål, som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren vedrørende lovforslaget.

1. Myndighedsstrukturen

Retssikkerhedsudvalget har i betænkning nr. 1463/2005 bl.a. foreslået, at myndighedsstrukturen og processen omkring behandlingen af sager om adoption uden samtykke bevares også ved den foreslåede udvidelse af adgangen til adoption uden samtykke.

Med lovforslaget bevares i overensstemmelse hermed den nuværende myndighedsstruktur omkring behandlingen af sager om tvangsadoption, herunder adgangen til domstolsprøvelse.

Det foreslås dog, at justitsministeren ikke længere skal være klageinstans for statsforvaltningens afgørelser om adoption uden samtykke. Dette skyldes, at sager, hvor statsforvaltningen beslutter at bevilge adoption uden samtykke – som omtalt nedenfor – allerede vil have været forelagt for justitsministeren, inden der træffes afgørelse.

Der kan om myndighedsstrukturen på den baggrund oplyses følgende:

En kommune kan efter lovforslaget rejse en sag om adoption uden samtykke, hvis kommunens børn og unge-udvalg finder, at betingelserne for adoption uden samtykke i de foreslåede bestemmelser i adoptionslovens § 9, stk. 2, 3 eller 4, er opfyldt.

Det bemærkes i den sammenhæng, at børn og unge-udvalget består af 5 medlemmer, hvoraf 3 medlemmer vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer, byretsdommeren i vedkommende retskreds og en pædagogisk-psykologisk sagkyndig. Møder i børn og unge-udvalget ledes af

det medlem, der er dommer, og den pågældende skal påse, at der er foretaget de nødvendige undersøgelser. Dommeren kan i den forbindelse beslutte, at der skal indhentes flere oplysninger i sagen.

Det er hverken efter de nuværende regler om adoption uden samtykke eller efter lovforslaget kommunen, der træffer den egentlige beslutning om, hvorvidt et barn skal bortadopteres uden samtykke.

Hvis børn og unge-udvalget finder, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, sendes sagen til Ankestyrelsen, der skal samtykke i anbefalingen om adoption. Den egentlige adoptionssag behandles derpå i givet fald af statsforvaltningen, som også er den myndighed, der træffer afgørelse i sagen.

Statsforvaltningen skal imidlertid forelægge sagen for justitsministeren (Familiestyrelsen), før den endelige afgørelse træffes, hvis statsforvaltningen påtænker at give tilladelse til adoption uden samtykke. Familiestyrelsen har derved på et tidligt tidspunkt i sagsbehandlingen mulighed for at sikre, at myndighederne har gjort tilstrækkeligt for at inddrage de biologiske forældre, herunder i forbindelse med forsøg på at indhente et samtykke til adoption. Desuden er forelæggelsen med til at sikre en ensartet praksis i hele landet i sager om adoption uden samtykke.

Statsforvaltningens afgørelse kan indbringes for retten.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at myndighedsstrukturen sikrer, at afgørelser om adoption uden samtykke fortsat træffes ud fra en vurdering af, om adoption vil være den bedste løsning for barnet, og ministeriet har på baggrund af de hidtidige erfaringer ikke noget grundlag for at antage, at kommunerne uberettiget vil rejse sager om adoption uden samtykke.

2. Forholdet til serviceloven

Kommunen skal iværksætte en såkaldt § 50-undersøgelse i medfør af serviceloven, hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, jf. servicelovens § 50, stk. 1. Som led i undersøgelsen skal kommunen i henhold til servicelovens § 50, stk. 4, inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være, jf. servicelovens § 50, stk. 6.

Det fremgår af pkt. 2.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, der stiller store krav til sagsbehandlingen. Som nævnt ovenfor skal servicelovens betingelser for tvangsfjernelse af børn være opfyldt, før en sag om bortadoption uden samtykke efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, kan indledes.

Den kommune, som ønsker at indlede en sag om adoption uden samtykke efter de foreslåede regler i adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, vil allerede have inddraget resultaterne af en § 50-undersøgelse i oplysningsgrundlaget, når det er vurderet, om betingelserne for tvangsfjernelse af barnet er opfyldt. Det er derfor Justitsministeriets opfattelse, at resultaterne af en § 50-undersøgelse altid vil indgå i oplysningsgrundlaget for en sag om adoption uden samtykke efter forslaget til § 9, stk. 3 og 4, da en sådan sag først kan indledes, hvis kommunen vurderer, at betingelserne for tvangsfjernelse af barnet er opfyldt.

Serviceovens anvendelsesområde for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er væsentligt bredere end det foreslåede anvendelsesområde for adoption uden samtykke. F.eks. kan en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet træffes på grundlag af et forhold, der på trods af en aktuel alvorlig situation, kan forventes at have en midlertidig karakter, og hvor der er udsigt til, at forholdet ændres, således at barnet kan hjemgives. Herudover omfatter servicelovens bestemmelser også tilfælde, der er begrundet i forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder.

Forslaget om adoption uden samtykke omfatter til forskel herfra alene de tilfælde, hvor forhold hos forældrene gør, at disse varigt er uden forældreevne. Forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder, vil derimod ikke være tilstrækkelige til, at der kan gennemføres en adoption uden samtykke. En adoption – med eller uden samtykke – vil i disse situationer ofte slet ikke være til barnets bedste.

3. Vurderingen af forældreevnen

Ud over at servicelovens betingelser for tvangsfjernelse af børn skal være opfyldt, før en sag om bortadoption uden samtykke efter forslaget til adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, kan indledes, er det desuden et krav, at det også skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Det fremgår af pkt. 2.5 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at det ved vurderingen af forældreevnen er nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer, tid, fysisk og psykisk tilstand. Til brug for prognosevurderingen vil der skulle iværksættes en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. Herudover er det nødvendigt at vurdere, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandling.

Relevant behandling vil eksempelvis kunne være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at kunne ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering vil det være relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at være indstillet på at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Endvidere ligger det efter Justitsministeriets opfattelse i betingelsen om, at forældrene skal være varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, at myndighederne har vurderet, at forældrene absolut ingen forældreevne har. Det er således ikke med lovforslaget hensigten, at vurderingen af forældreevnen skal være anderledes end den, som retssikkerhedsudvalget har foreslået.

Det forhold, at forældrene i en kort periode har været (absolut) uden forældreevne, er ikke ensbetydende med, at det derved kan lægges til grund, at forældrene er varigt uden forældreevne.

Forældrenes situation og forældreevnen skal således altid vurderes individuelt ud fra den konkrete situation. Forhold som psykisk sygdom eller misbrug udelukker ikke i sig selv, at forældreevnen kan være til stede eller vil kunne genvindes. Hvis det skønnes, at forældreevnen er til stede eller eventuelt vil kunne genvindes, vil betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke ikke være til stede.

Det forhold, at forældre er handicappede og har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage deres forældreskab, er endvidere ikke i sig selv et udtryk for, at forældrene er uden forældreevne.

4. Hensynet til barnet

Det fremgår af pkt. 1.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at hovedformålet med lovforslaget er at sikre anbragte børn mulighed for kontinuitet og stabilitet under deres opvækst i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation.

Ved alle adoptioner skal der tages udgangspunkt i, om adoption vil være til gavn for barnet. Det skal i den forbindelse understreges, at en grundig beskrivelse af barnets forhold er nødvendig i forhold til at vurdere, om barnet er egnet til adoption, og for i givet fald at kunne placere barnet hos den bedst egnede adoptivfamilie.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at forældre til handicappede børn normalt vil kunne give deres børn en stabil familierelation, selv om barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af barnets handicap.

I de tilfælde, hvor barnet skal fjernes fra sine sædvanlige omgivelser, er det væsentligt, at der tilrettelægges et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn, herunder blandt andet barnets alder, dets relationer og eventuelle særlige behov. Ligeledes er det vigtigt, at myndighederne i de tilfælde, hvor det vurderes, at et barn vil have gavn af at blive flyttet fra en plejefamilie til en adoptivfamilie, tilrettelægger forløbet med inddragelse af alle involverede parter med henblik på, at overgangen bliver så skånsom for barnet som muligt.